

В Україні, означений перелік укладнюється соціально-економічними труднощами, під впливом яких реалізація повноцінного 4G та e-governance, потужна державна підтримка та сприяння розробці цифрових технологій на фоні кризових явищ практично у всіх сферах функціонування держави значно гальмує реалізацію інноваційних стратегій розвитку України. Тому, невідкладним є здійснення системи заходів нормативно-правового, економічного, технічного, інформаційного, кадрового та ін. характеру, здатних забезпечити розвиток, впровадження і технічний супровід інформаційних, телекомунікаційних систем і цифрових технологій в митній та податковій справі, автоматизації митних та податкових процедур, контроль за повнотою та правильністю виконання митних формальностей, впровадження електронних сервісів для суб'єктів господарювання тощо.

Список використаних джерел:

1. Цифрова адженда України – 2020 («Цифровий порядок денний» – 2020) Концептуальні засади . URL: <https://uccr.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf>
2. Base erosion and profit shifting. URL: <http://www.oecd.org/tax/beps/>

Сибірянська Юлія Володимирівна

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів

ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

Василишен Юрій Володимирович

к.е.н., доцент кафедри інвестиційної діяльності

ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ АДМІНІСТРУВАННІ ПОДАТКІВ З ДОХОДІВ ГРОМАДЯН

Податок з доходів фізичних осіб є одним з бюджетоутворюючих податків в Україні, проте його фіскальний потенціал не повністю реалізований через слабкий та достатньо ефективний податковий контроль. Проведені ж податкові реформи не створили необхідних умов для зменшення тіньової економіки та рівня ухиляння від сплати податків: рівень неофіційно сплаченого персонального доходу залишається високим; податкове навантаження все ще зосереджується на людях з низьким рівнем доходу (наймані працівники, які отримують лише офіційну заробітну плату, є основними платниками ПДФО). Мета легалізації тіньових джерел доходів, зокрема індивідуальних, не була досягнута, що впливає на місце України в Глобальному рейтингу "Ведення бізнесу" та інвестиційну привабливість її економіки.

Проте цю проблему неможливо вирішити лише шляхом зміни податкових ставок без покращення податкового контролю у сфері оподаткування доходів фізичних осіб. Успіх буде забезпечений, якщо фіскальні органи в податковому адмініструванні активно використовуватимуть інформаційно-комунікативні технології (далі – ІКТ). Метою публікації є запропонувати спосіб використання ІКТ для поєднання різних електронних реєстрів з інформацією про доходи фізичних осіб, а не технічна реалізація цієї ідеї.

Інформаційно-комунікативні технології, які сьогодні застосовуються в органах фіскальної служби для контролю за оподаткуванням громадян, не дають змоги виявляти неофіційно виплачені зарплати та інші види доходів, що не були оподатковані під час їх отримання. Державний реєстр індивідуальних платників податків як електронна база даних включає лише інформацію про офіційно сплачений дохід. Для виявлення прихованого доходу необхідно порівняти інформацію з Державного реєстру з інформацією про здійснені операції по поточних рахунках в банках, нотаріально завіреним угодам про купівлю-продаж, даними з реєстру нерухомості та іншою інформацією про отримані та використані доходи громадян. Для якісного моніторингу та контролю електронні бази даних всіх податкових агентів мають бути пов'язані між собою. Пов'язуючим елементом може бути код реєстраційної картки платника податків (детальніше див. [1]). Для цього також необхідно забезпечити функціонування повноцінного електронного кабінету платників податків - громадян, який має бути пов'язаний з Державним реєстром фізичних осіб та базами даних податкових агентів. Крім того, необхідно ввести загальнообов'язкове декларування громадян в кінці року. Таке декларування, для забезпечення максимальної зручності для платника, має здійснюватися в електронній формі. В цьому випадку, відповідальність за повноту відображення своїх доходів у річній декларації буде покладена й на платника податків, а також здійснюватиметься перехресний контроль за добросовістю роботодавця при звітуванні по виплаченим доходам найманим працівникам та утриманим і перерахованим з них податків.

Порівнюючи в автоматичному режимі задекларовані платком показники його доходів, витрат та власності з інформацією, накопиченою в електронному кабінеті платника на кінець кожного року (така інформація надходить з баз даних податкових агентів), фіскальні органи зможуть виявляти дохід, який не був оподатковуваний під час виплати. Основною метою такого фіскального моніторингу є виявлення випадків, коли інформація в податковій декларації не відповідає інформації, яка відображається в електронному кабінеті платників.

Разом з тим, запровадження ідеї щодо використання ІКТ для виявлення неоподаткованих доходів на практиці має ряд труднощів. По-перше, більшість платників податків психологічно не готові до того, що фіскальні органи матимуть доступ до їх інформації про отримані доходи та здійснені витрати. Це пояснюється як низьким рівнем податкової культури в Україні, так і відсутністю довіри громадян до уряду та владних інституцій. Більшість державних службовців вважають податкові надходження джерелом свого збагачення, а не ресурсами, які слід використовувати для фінансування суспільних благ і послуг. Нещодавнє електронне декларування продемонструвало, що топ-менеджмент країни та виконавчої влади на центральному та місцевому рівнях, судді та прокурори мають значну кількість готівки, нерухомості та інших коштовних речей. Українські платники податків усвідомлюють, що такі великі доходи не можуть бути отримані законним шляхом, оскільки офіційні зарплати державних службовців є досить низькими в Україні. На даний момент незрозуміло, яка сума податків була сплачена з цих доходів і чи були вони отримані легальним шляхом. Саме тому фіскальні органи в першу чергу повинні почати використовувати ІКТ для виявлення неоподаткованого доходу згаданих вище категорій платників податків та інших державних службовців. Це вплине на інформованість інших категорій платників податків та певним чином сприятиме дотриманню податкового законодавства.

По-друге, банки як основні податкові агенти, які мають необхідну інформацію про джерела отриманих доходів, перешкоджають використанню ІКТ для виявлення тіньових доходів. Основною причиною цього є обслуговування банками великого бізнесу та інтересів деяких вищих державних органів влади. Саме тому в нашій країні банківська таємниця трактується по-особливому. Відповідно до статті 60 Закону "Про банки і банківську діяльність" [2] інформація про рахунки клієнтів в банку та транзакції, здійснені від імені клієнта, є конфіденційною інформацією та не підлягає оприлюдненню. Ми вважаємо, що ця інформація дійсно не повинна бути розкрита громадськості та конкурентам, але вона повинна бути відома фіскальним органам для виявлення неоподаткованого доходу, інакше банки можуть вважатись залученими до схем ухилення. Сутність банківської таємниці в європейських країнах трактується по-іншому. Зокрема в Швейцарії, де банківська таємниця була запроваджена ще в 1934 році, її метою ніколи не було полегшити ухилення від сплати податків. Ухилення від податків завжди вважалося правопорушенням у Швейцарії [3]. Саме тому між податковими органами та банками в різних європейських країнах існує співпраця щодо

виявлення прихованих доходів. Вони обмінюються інформацією, що може стосуватись оподаткування. Більше того, необхідність обміну даними між комерційними банками, центральним банком, іншими податковими агентами та податковими органами згадується у звіті про розвиток банку KfW Development Bank [4, с. 20, 54]. Вважаємо, що з метою запобігання ухиленню від податків в Україні, європейський досвід варто взяти до уваги.

Крім того, органи фіскальної служби України невеликих населених пунктів досить часто не мають необхідного програмного забезпечення або достатньо потужних комп'ютерів для підключення до різних баз даних. А деякі бази даних відсутні і їх необхідно сформулювати (зокрема бази даних про майно, земельні ділянки).

Проте зазначені перешкоди на шляху реалізації згаданої вище ідеї можуть бути подолані. Нескладно перевірити електронні декларації державних службовців та виявити неоподаткований дохід. Якщо інші категорії платників податків бачать, що керівництво країни фактично відповідає за податкові правопорушення та сплачує значні суми податків відповідно до правильно визначеної податкової бази, вони також поступово почнуть надавати податковим органам справжню інформацію про оподатковуваний дохід і уникнення оподаткування не буде таким масовим. Це позначиться і на доходах місцевих бюджетів, і на бізнес-кліматі країни.

Наостанок відмітимо, що тривалість впровадження ІКТ-рішення в податковій сфері триває в середньому близько трьох років, але в деяких країнах потрібно до 16 років [4, с.10]. Ми вважаємо, що в Україні є багато висококваліфікованих ІТ-фахівців, і ця ідея може бути досить швидко реалізована (протягом 1-3 років), якщо буде прийнято політичне рішення. Крім того, новий програмний продукт, який буде з'єднувати різні електронні бази даних, може використовуватися не тільки фіскальними органами, а й іншими державними установами, наприклад Національним агентством з питань запобігання корупції.

Список використаних джерел:

1. Tymchenko O. & Sybirianska Y. ICT and Personal Income Tax Control in Ukraine // 13th International Conference «ICT in Education, Research, and Industrial Applications: Integration, Harmonization, and Knowledge Transfer» // ICTERI 2017. – Режим доступу: <http://ceur-ws.org/Vol-1844/10000048.pdf>
2. Закон України “Про банки і банківську діяльність” [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>
3. Protection of privacy. SwissBanking - Swiss Bankers Association. – [Електронний ресурс] // Режим

доступу: <http://www.swissbanking.org/en/topics/information-for-private-clients/protection-of-privacy>

4. Information Technology in Tax Administration in Developing Countries. Analytical Report. - KfW Development Bank. - Bonn, 2015. – p. 215. - [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://www.taxcompact.net/documents/IT-Tax-Administration-Study.pdf>

**Новицька Надія Володимирівна,
к.е.н., зав. відділу дослідження акцизного
оподаткування НДІ фіскальної політики УДФСУ,
Хлебнікова Інна Ібрагімівна,
науковий співробітник відділу
дослідження акцизного оподаткування
НДІ фіскальної політики УДФСУ**

ІННОВАЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ КОНТРОЛЮ ЗА ОБІГОМ ПІДАКЦИЗНИХ ТОВАРІВ: ЄВРОПЕЙСЬКІ ТЕНДЕНЦІЇ

В умовах значної тінізації ринку підакцизних товарів надзвичайно актуальними є питання пов'язані з розробкою та впровадженням інноваційних механізмів контролю за їх обігом, зокрема системи електронного адміністрування акцизного податку, яка спрямована на підвищення ефективності процедур моніторингу руху підакцизних товарів від виробника до кінцевого споживача. Така система передбачає використання інструментів дистанційного контролю, посилення функції безпеки ланцюга постачання підакцизних товарів шляхом застосування сучасних методів аутентифікації. Запровадження таких інноваційних механізмів окрім цього дозволить захистити споживачів від небезпечних та шкідливих фальсифікованих товарів, зменшить їх доступність, зумовлену нелегальним обігом.

В зв'язку з цим доцільно розглянути кращі практики контролю за ринком підакцизних товарів, що застосовуються в країнах ЄС. Відповідно до європейського законодавства акцизний податок сплачується кінцевому пункті споживання. Перебуваючи в режимі транзиту до кінцевого пункту призначення, ці товари знаходяться у режимі відстроченої сплати акцизного податку, який використовується для забезпечення безперешкодного доступу на внутрішні ринки країн-членів. Інструментом забезпечення адміністрування акцизного податку в країнах ЄС у такому режимі є функціонування інституту акцизних